

Nr 27.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1930 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 19 mars 1930 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 218, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Varder i fall, då hypoteksförening meddelar lån mot inteckning i fastighet med växande skog, mellan fastighetens ägare och föreningen överenskommelse träffad, att viss inskränkning skall gälla i rätten att avverka skogen, må skogs-vårdsstyrelsen, där de härutinnan överenskomna bestämmelserna ej äro stridande mot grunderna för god skogsvård, på begäran av föreningen meddela föreskrift, att bestämmelserna skola med den verkan, som i denna lag sägs, lända till efter rättelse.

Har lånet infriats eller häftar fastigheten eljest ej längre därför eller har föreningen förklarat sig icke vidare påfordra föreskriftens tillämpning, ändå att fastigheten alltjämt svarar för lånet, upphöre föreskriften att gälla. Om förhållande, på grund varav föreskriften upphör att gälla, underrätte föreningen ofördröjligen skogs-vårdsstyrelsen.

2 §.

De i avseende å avverknings fastställda bestämmelserna gälle mot envar. Innehar någon vid tiden för föreskriftens meddelande rätt att å fastigheten av-

Bihang till riksdagens protokoll 1930. 9 saml. 1 avd. 19 häft. (Nr 27.) 1

verka skog, och har han icke samtyckt till bestämmelserna, vare han dock icke bunden av föreskriften, i den mån hans rätt därav beröres.

3 §.

Om ansvar för överträdelse av skogsvårdsstyrelsens föreskrift och om fullföljd av talan mot dess beslut gälla vad i 6 och 7 kapitlen skogsvårdslagen är stadgat beträffande ansvar för avverkning i strid mot föreskrift, som meddelats enligt nämnda lag, och rörande fullföljd av talan mot beslut om dylik föreskrift, dock skall behållning, uppkommen genom försäljning av förbrutet virke, och utdömd ersättning för virke, som undgått beslag, i första hand användas till lånets täckande.

Vad nu sagts om redovisning av sådan behållning och ersättning skall gälla, ändå att överträdelsen innefattar jämväl förseelse mot skogsvårdslagen.

4 §.

Uppsikt över meddelad föreskrifts efterlevnad utövas av skogsvårdsstyrelsen efter grunder samt på villkor i avseende å ersättning och annat, som med hypoteksföreningen överenskommas.

5 §.

Med ägare av fastighet skall likställas innehavare av fideikommiss.

6 §.

Denna lag äger tillämpning allenast beträffande skog, som enligt skogsvårdslagen står under skogsvårdsstyrelsens uppsikt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1931.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehått en inom första kammaren av herr *Lindhagen* väckt motion, nr 325, i vilken motion — sedan vissa under punkterna 3:o) och 4:o) i motionen gjorda yrkanden med kammarens begivande återkallats och sålunda ej föranlett någon remiss till utskottet — hemställt, att riksdagen med anledning av förevarande proposition ville hos Kungl. Maj:t begära övervägande och förslag till

1:o) det nu framlagda lagförslagets utvidgning att kunna omfatta kreditgivning även av andra långgivare än allmänna hypoteksbanken och hypoteksföreningarna; och

2:o) rätt för jordägare att påkalla lagförslagets för viss tid fastlagda ut hållighetsbruk att gälla även för längre tid och helst som en bestående rationalisering av fastighetens skogsbruk.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget får utskottet hänvisa såväl till de vid förevarande proposition fogade protokollen som till de protokoll, vilka fogats vid den samma dag framlagda propositionen, nr 265, med förslag till förordning om ändrad

lydelse av vissa paragrafer i förordningen den 16 maj 1890 angående Sveriges allmänna hypoteksbank m. m.; och får utskottet i fråga om vad motionären anfört till stöd för sina yrkanden hänvisa till motionen.

Nu förevarande lagförslag står i nära samband med nyssberörda proposition nr 265, vars behandling hänskjutits till bankoutskottet. Båda propositionerna äro nämligen grundade på ett den 27 december 1929 av särskilda sakkunniga avgivet betänkande angående primär jordbruks- och skogskredit, vilket betänkande utmynnat i författningsförslag av i huvudsak samma innehåll som de förslag, vilka genom de båda propositionerna framlagts. Att de båda propositionerna det oaktat icke ansetts böra behandlas av ett och samma utskottet beror därpå att, såsom nedan skall utvecklas, de genom propositionen nr 265 framlagda författningsförslagen beröra allenast rena kreditfrågor, medan förevarande lagförslag innehåller huvudsakligen sakrättsliga och straffrättsliga bestämmelser.

Propositionen.

Nyssnämnda sakkunnigutredning tillkom närmast med anledning av en riksdagens skrivelse den 17 maj 1927, nr 196, däri riksdagen i anledning av inom kamrarna väckta motioner anhöll, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en allsidig utredning rörande den primära jordbruksfastighetskrediten, även vad anginge den primära skogskrediten, med hänsyn därvid särskilt till dels frågan om höjning av gränsen för nämnda fastighetskredit, dels ock behovet av en ytterligare utveckling av jordbrukshypoteksinstitutionen i syfte att möjliggöra en ökad utlåningsverksamhet.

Riksdagen
1927.

Utskottet vill här i korthet erinra om att den primära jordbrukskrediten, d. v. s. på långfristiga lån med fix ränta byggd kreditgivning mot säkerhet av inteckning i jordbruksfastighet, i Sverige omhänderhaves av det s. k. lanthypoteksväsendet, bestående av Sveriges allmänna hypoteksbank samt de till banken anslutna hypoteksföreningarna (f. n. 10 st.). Hypoteksbanken upptager lån hos allmänheten mot obligationer. Denna upplåning avser att möjliggöra tillhandahållandet av nödiga utlåningsmedel åt hypoteksföreningarna, som alltså i sin tur få upptaga lån i banken. De jordägare, som från föreningarna erhålla lån, äro föreningens delägare.

Primär jordbrukskredit.

Hypoteksbankens och hypoteksföreningarnas verksamhet är reglerad genom två förordningar av den 16 maj 1890, den ena avseende banken, den andra föreningarna. Bland de reglerande föreskrifter, som i den senare förordningen givas, äro här särskilt av intresse de, som avse att bestämma högsta lånebeloppet för en viss fastighet. I sådant avseende gäller f. n., att beloppet av lån, som en hypoteksförening får meddela å viss jordegendom, skall bestämmas antingen efter egendomens beskattningstaxering eller efter på visst sätt skedd värdering. Vid värdets bestämmande får endast jordvärdet men däremot icke åbyggnad, skog eller annat, som kan från egendomen skiljas, tagas i beräkning. Sedan belåningsvärdet sålunda erhållits, får lån i allmänhet meddelas intill ett belopp av 50 procent av detta värde, däremot icke högre.

Den sakkunnigutredning, varom ovan talats, har tagit sikte på två olika vägar att tillgodose det från många håll framställda önskemålet att utöka

De sakkunniga.

området för den primära jordbrukskrediten. Den ena innebär, att procent-satsen för lånebeloppet inom belåningsvärdet skulle få höjas utöver de nu gällande 50 procenten. Den andra möjligheten har ansetts vara, att vid belåningsvärdets beräkning skulle, i motsats till vad nu gäller, värdet av växande skog få medräknas. I de författningsförslag, vari sakkunnigutredningen utmynnade, hava också nyssberörda bägge utvägar beträffats. Det är uteslutande den sistnämnda åtgärden, inräknandet av växande skog i belåningsvärdet, som för den nu föreliggande propositionen är av intresse.

Skogsbe-
låning.

De ändringar i ovannämnda förordning angående hypoteksföreningarnas verksamhet, som taga sikte på införande av skogsbelåning, återfinnas huvudsakligen i §§ 4 och 5 i det förslag till ändring av sagda förordning, som genom förenämnda proposition nr 265 framlagts för riksdagen. I § 4 av nämnda förslag stadgas sålunda, att på framställning av lånsökanden må, så vitt omständigheterna ej till annat föranleda, i belåningsvärdet inberäknas, förutom jordvärdet, jämväl värdet å växande skog. Förutsättningarna för att skogen skall få belånas angivas i den föreslagna § 5 i förordningen. Där stadgas sålunda, bland annat, att vid belåning av växande skog lånsökanden skall till hypoteksföreningen avgiva förklaring, att rörande rätten att avverka skogen skola gälla de föreskrifter hypoteksföreningens styrelse finner påkallade i och för skogsvärdets vidmakthållande. Vidare stadgas, att lånet ej må utlämnas, innan sådan föreskrift blivit meddelad, som omförmäles i lagen om begränsning av rätten att avverka skog å in-tecknad fastighet, d. v. s. i den lag, som genom förevarande proposition, nr 218, föreslås till antagande.

Säkerstäl-
lande av
skogsvärdet.

Den utvidgning av primärkreditens omfattning, som sålunda föreslås i och genom att växande skog skall få inräknas i belåningsvärdet, bygger på den principen, att all växande skog skall kunna göras till föremål för kredit. Ett villkor härför har emellertid ansetts vara, att långgivaren, hypoteksföreningen, har full trygghet för att skogen under den tid, den utgör pant för lån, bibehålles vid det värde den hade då lånet beviljades. Detta villkor kan dock icke uppfyllas, därest icke särskilda säkerhetsåtgärder vidtagas. Enbart den omständigheten, att fastigheten på grund av in-teckning häftar för skuld, utgör nämligen icke något hinder för ägaren att under lånetiden genom av-verkning reducera skogens värde. För att fylla kravet på säkerhet beträffande skogsvärdets bibehållande under lånetiden har man då, som sagt, till en början stadgat, i förordningen rörande hypoteksföreningarnas verksamhet, att en förutsättning för skogens belåning är att låntagaren går med på att iakttaga de bestämmelser rörande skogens avverkning, som hypoteksföreningen finner påkallade. Men dessutom har det ansetts nödvändigt att säkerhet vinnes för att dessa bestämmelser verkligen bliva iakttagna. Det är tillskapan-det av en sådan säkerhet, som avses med det nu föreliggande förslaget om begränsning av rätten att avverka skog å in-tecknad fastighet.

Lagförslaget
innehåll.

Den anordning i säkerhetssyfte, som genom nu ifrågavarande proposition föreslås, innebär, att de bestämmelser rörande skogens avverkning, som av hypo-teksföreningen uppställts och av låntagaren antagits, sanktioneras genom en föreskrift av viss myndighet, nämligen skogsvårdsstyrelsen. Denna föreskrift

innebär då, att bestämmelserna skola lända till efterrättelse oberoende av växling i äganderätten till egendomen. Tillika stadgas, att skogsvårdsstyrelsen skall utöva uppsikt över den meddelade föreskriftens efterlevnad. Överträdelse av föreskriften skall vara belagd med straffansvar. Till förhindrande av att skogsvärdet undandrages hypoteksföreningen skall det olovligen avverkade kunna tagas om händer och användas till lånets täckande samt ersättning beredas föreningen för det virke, som till äventyrs hunnit bortföras. Lagen skall vara tillämplig allenast beträffande skog, som står under skogsvårdsstyrelsens uppsikt.

Av det anförda följer, att sådan föreskrift om avverkningsbegränsning, som nu omnämnts, enligt förslaget förutsatts skola kunna tillämpas allenast för säkerställande av skogsvärdet som säkerhet för *hypotekslån*. En motsvarande sanktion av en eventuell överenskommelse mellan en låntagare och exempelvis en affärsbank skall sålunda icke kunna ifrågakomma.

I förutnämnda motion, punkten 1:o), har nu yrkats, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning om och förslag till lagförslagets utvidgning att kunna omfatta kreditgivning även av andra långgivare än allmänna hypoteksbanken och hypoteksföreningarna.

Motion.

I anledning av berörda yrkande vill utskottet här anmärka, att ovannämnda sakkunniga i sitt betänkande upptagit ifrågavarande spörsmål till prövning men funnit sig böra avstå från tanken på förfarandets utvidgande utöver vad som genom propositionen föreslagits. De sakkunniga anföra härom:

De sakkunniga.

»Av vikt är att förfarandet göres så enkelt som möjligt. Tidigare har nämnts, hurusom modifikationer i eller tillfälliga avvikelser från avverkningsbestämmelserna böra under vissa omständigheter tillåtas. Dylika ändringar torde bliva rätt vanliga och i vissa fall periodiskt återkomma. De förutsatta kreditgivarens samtycke, men böra därjämte bekräftas av vederbörande myndighet och göras kända för övervakaren. Omgång i förfarandet undvikes, därest beslut om föreskrift och ändringar i sådan träffas av skogsvårdsstyrelsen, som ock övervakar föreskriftens efterlevnad.

I ett visst samband med det nyss sagda står frågan huruvida ett förfarande till skogsvärdets tryggande i huvudsak efter nu nämnda riktlinjer bör lämpligen göras tillgängligt för inteckningshavare i allmänhet. Beträffande vederbörande egendom skulle då till förmån för inteckningshavarna, men troligtvis utan deras medverkan, en plan över skogens skötsel upprättas exempelvis av skogsvårdsstyrelsen. Planen skulle sedan genom ett inteckningsförfarande eller föreskrift av förut angiven art eller möjligen på annat sätt göras bindande för ägaren så länge någon inteckningshavare det påfordrade. Med hänsyn till vissa därmed förknippade olägenheter hysa vi betänkligheter mot en sådan allmän tillämpning. Såsom nyss antytts, måste en hushållningsplan i allmänhet efter viss tid revideras, understundom rätt väsentligt jämkas. Det visar sig ofta efter ett antal år, att betydligt större virkesuttag kunna göras än ursprungligen beräknats. Dessutom kunna starka skäl ur skogsvårdssynpunkt eller på grund av andra omständigheter föreligga att tillåta ägaren att tillfälligtvis ett år avverka utöver planen och i sådan omfattning att skogsvärdet icke obetydligt nedgår. Då i dessa fall skulle erfordras medgivande från alla inteckningshavarna, bleve det ofta fråga om en tungrodd procedur. Men därjämte kunde befaras, att svårigheter skulle

yppta sig att erhålla ett samfällt medgivande från inteckningshavarna, bland vilka någon måhända saknar förutsättning att bedöma innebörden i vad det gäller och finner det lugnast vidbliva det som en gång prövats vara betryggande. Sålunda komme en önskvärd avvikelse från planen att omöjliggöras eller bleve skogens skötsel för oviss tid framåt fastlåst vid en såsom oriktig befunnen plan. Förfar kreditgivaren ej med omdöme och känsla av ansvar, blir planen för skogsägaren ett tryckande band, och det kan ifrågasättas, om det vore lyckligt att öppna väg för en allmännare utbredning av förfarandet, varigenom skötseln av våra skogar i större omfattning ställdes beroende av all slags kreditgivare och deras godtycke. För vår del hava vi ansett det föreslagna förfarandet böra inskränkas till att gälla den långtidiga primära krediten.»

Utskottet. Utskottet vill till en början betona, att utskottet icke ansett sig böra ingå på frågan, huruvida den av de sakkunniga föreslagna utvidgningen av den primära jordbrukskrediten till att omfatta jämväl belåning av växande skog i och för sig är ur kreditsynpunkt befogad och genomförbar. Prövningen av denna fråga har utskottet ansett helt böra ske i samband med behandlingen av ovanberörda proposition nr 265 med förslag till de ändringar i förordningarna om allmänna hypoteksbanken och hypoteksföreningarna, som betingats av ett sådant utvidgande av krediten. Utskottet har därför, med utgångspunkt ifrån att syftemålet med de i nämnda förordningar föreslagna ändringarna finnes böra främjas och att kreditens utvidgande i övrigt anses böra möjliggöras, allenast uppehållit sig vid de skogsvärdets säkerställande åsyftande bestämmelser, som förevarande förslag innehålla. Emellertid har utskottet inhämtat, att bankoutskottet genom utlåtande, nr 47, föreslagit riksdagen att antaga ändringarna i nyssberörda förordningar i det skick, vari de av Kungl. Maj:t framlagts.

Vid övervägande av de bestämmelser, som genom föreliggande lagförslag meddelas för säkerställande av skogsvärdets bestånd under den tid skogen på grund av inteckning i fastighet häftar för lån, har utskottet funnit den föreslagna anordningen innebära ett så starkt skydd mot en för långgivaren förlustbringande eller riskabel minskning av sagda värde, som överhuvud torde stå till buds. Den föreskrift om inskränkning i rätten till avverkning under lånetiden, som skall av skogsvårdsstyrelsen meddelas, innan lånet får utlämnas, kommer, såsom i propositionen påpekas, att få i stort sett samma innebörd som ett avverkningsförbud enligt skogsvårdslagen. Med den auktoritet, skogsvårdsstyrelserna vetat förskaffa sig ute i bygderna, ligger redan häri ett kraftigt återhållande moment mot föreskriftens överträdande. Men därtill kommer, att den uppsikt över föreskriftens efterlevnad, som skall av skogsvårdsstyrelsen utövas, säkerligen kommer att bliva av ett synnerligen verksamt slag, då ju grunderna för uppsiktens utövande skola bestämmas efter överenskommelse med långgivaren, som givetvis har det största intresse av att uppsikten blir effektiv. Slutligen kommer enligt utskottets uppfattning den omständigheten, att en överavverkning i detta fall innebär icke blott ett överträdande av en myndighets föreskrift utan därjämte, i förhållande till långgivaren, ett avtalsbrott med påföljder av civilrättslig art, att utgöra en kraftig, kanske den kraf-

tigaste garantien för föreskriftens efterlevnad. Vid sådana förhållanden synes den av lagrådet påpekade omständigheten, att, till skillnad från vad enligt skogsvårdslagen gäller, olovligen avverkad skogs värde på visst sätt kommer ägaren till godo, icke nödvändigögra en kompenserande höjning av straffbuden i förhållande till de enligt skogsvårdslagen gällande. Ej heller beträffande förslaget övriga detaljföreskrifter finner utskottet anledning till någon erinran.

Vad beträffar den av motionären under 1:o) i motionen föreslagna utvidgningen av lagens tillämplighetsområde till att omfatta även utom hypoteksinstitutionen stående långgivare, anser utskottet de ovan återgivna, i sakkunnigutlåtandet uttalade skälen mot ett sådant utvidgande vara av den övertygande art, att något därutöver knappast torde behöva sägas. Utskottet vill blott tillägga, dels att ett ingripande från skogsvårdsstyrelsen för säkrande av dylika långgivares fordringar synes ur mer än en synpunkt betänkligt, dels ock att en med avseende å ett hypotekslån meddelad föreskrift om inskränkning i avverkningsrätten ju även kommer övriga inteckningshavare i fastigheten till godo.

Det under 2:o) i motionen framställda yrkandet om »rätt för jordägare att påkalla lagförslagets för viss tid fastlagda uthållighetsbruk att gälla även för längre tid och helst som en bestående rationalisering av fastighetens skogsbruk» synes utskottet icke kunna annorledes förstås än som ett yrkande om att de av skogsvårdsstyrelsen givna föreskrifterna skulle gälla och uppsikten över deras efterlevnad fortgå även sedan lånet betalats eller kreditförhållandet eljest upphört. I den mån så är fallet, synes yrkandet falla utom propositionens ram. Propositionen avser ju allenast säkerställande av skogsvärdet i kreditändamål. Men även sakligt sett kan, enligt utskottets uppfattning, yrkandet icke biträdas. En rätt för jordägare att ställa sin jord under uthållighetsbruk finnes naturligen utan varje lagstiftning. Det nya, som av motionären påyrkas, skulle då vara, att en sådan åtgärd skulle kunna vidtagas med bindande verkan jämväl för ny ägare till egendomen. Detta skulle emellertid innebära, att området för 1923 års skogsvårdslags bestämmelser om inskränkningar i rätten att förfoga över växande skog skulle utvidgas på ett högst väsentligt men samtidigt oenhetligt sätt, och detta vid sidan av nämnda lag. Något sådant kan utskottet för sin del icke biträda.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- 1) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas;
- 2) att vad i motionen I: 325 under 1:o) yrkats måtte anses besvarat genom utskottets nyssberörda hemställan; samt
- 3) att yrkandet under 2:o) i motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 maj 1930.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, greve *Spens*, *Larson* i Lerdala, *Klebeck*, *Anderson* i Hägelåkra, *Schlyter*, *Fredrik Julin* och *Pålsson**;

från andra kammaren: herrar *Björkman*, *Nilsson* i Antnäs, *Lindley*, *Olsson* i Ramsta, *Hedlund* i Östersund, *Christenson*, *Sjögren** och *Jonsson* i Risinge.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.